

LA POSESIÓN: UN ESTUDIO DESDE EL CÓDIGO CIVIL DE CATALUÑA, DE PEDRO DEL POZO CARRASCOSA¹

El llibre cinquè del Codi civil de Catalunya (CCCat) preveu en el seu títol II la regulació de la possessió com a institució jurídica autònoma. I, si bé les normes incloses en aquest títol suposen un avanç per a la determinació de la naturalesa jurídica i els efectes de la possessió, encara avui resten aspectes dubtosos i marge de millora en la legislació.

Amb aquesta temàtica, el 2024 es publicà l'obra *La posesión: Un estudio desde el Código civil de Cataluña* (Marcial Pons), del professor Pedro del Pozo Carrascosa, catedràtic de dret civil de la Universitat de Barcelona. L'estudi té com a base el projecte de recerca que va presentar en el concurs a la plaça de catedràtic d'aquesta universitat el 29 d'abril de 2021 i que ha sortit a la llum en forma de monografia de quatre-cents quaranta-quatre pàgines. Addicionalment, aquesta obra s'emmarca en dos projectes de recerca finançats pel Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats: la primera part, en el projecte «Cumplimiento de los contratos y realidad digital: la adaptación del derecho contractual para la prevención de conflictos transfronterizos», liderat per la Dra. Mariló Gramunt i la Dra. Gemma Rubio; la segona part, en el projecte «La reforma del crédito inmobiliario: hacia un mercado europeo sostenible, inclusivo y digital», liderat per la Dra. Miriam Anderson i la Dra. Esther Arroyo.

Cal iniciar la recensió indicant que l'autor demostra amb aquesta monografia que l'estudi rigorós de qüestions clàssiques no només és necessari per a l'avenç de la ciència jurídica, sinó que, a més, pot ser una eina útil per a la resolució de qüestions d'actualitat. Així, i merament a títol d'exemple, la possessió és l'element subjacent dels debats sobre l'ocupació d'immobles, en tendència aquest any arran de la publicació de la «Llei antiokupes», que no és més que una modificació a la Llei d'enjudiciament criminal feta per la Llei orgànica 1/2025 amb la finalitat que els delictes de violació del domicili es puguin resoldre mitjançant el judici abreujat. Igualment, és el pressupòsit de l'aplicació d'altres institucions, com el dret de retenció, que requereix que la persona creditora sigui posseïdora per a poder constituir aquesta garantia real (art. 569-3 i seg. CCCat).

Des d'aquesta perspectiva funcional i actual, no sorprèn que l'autor opti per una metodologia eminentment exegetica. El professor Del Pozo, amb la humilitat que caracteritza les seves obres, assenyalava que s'ha prescindit del mètode històric, atès que la possessió és «esencialmente de nueva planta y que no deriva de una evolución histórica fluida y continua». Aquest fet motiva que l'obra no contingui un estudi històric exhaustiu de la institució. Tot i això, el lector no hi trobarà a faltar referències

1. Madrid, Marcial Pons, 2024, 444 p.

històriques, que moltes vegades serveixen per a reforçar les diferents tesis sostingudes per l'autor. Igualment, s'hi inclouen, quan resulta pertinent, aportacions provinents del dret comparat, en particular del *Bürgerliches Gesetzbuch* alemany (BGB), el Codi civil argentí i el Codi civil del Quebec.

L'autor presenta l'obra seguint l'estructura del títol II del llibre cinquè del CCCat: una primera part relativa a la naturalesa, l'estructura i la dinàmica de la possessió, i una segona part relativa als efectes més rellevants d'aquesta institució. La primera part s'inicia proporcionant un concepte de *possessió* a partir del qual l'autor afirma quina és la seva naturalesa jurídica: la possessió és el poder de fet sobre una cosa o un dret, exercit per un mateix o mitjançant una altra persona, i en concepte d'un dret del qual el posseïdor pretén aparèixer com a titular. En efecte, aquesta definició encaixa amb la naturalesa de la institució en el CCCat i descarta així les altres tesis sostingudes històricament, com la referent al fet que la possessió és un dret (Ihering) o la tesi de la doble naturalesa (Savigny). Si fos un dret, no tindria contingut, estaria privat de facultats, per la qual cosa aquesta naturalesa només se li podria atribuir en alguns supòsits, com el de l'article 38 de la Llei hipotecària, relatiu a la presumpció de possessió del titular registral.

S'hi afegeix en aquest punt la distinció entre la possessió i altres figures de mera tinença que compleixen el requisit del *corpus* però no el de l'*animus*, com la detenció i, més en particular, el servidor de la possessió, aquesta última no regulada pel CCCat. La distinció entre possessió i mera tinença, que instaura el CCCat a partir de la tradició jurídica sistematitzada per Savigny, es presenta per l'autor amb un llenguatge clar i accessible, enriquit amb exemples que remetent al to didàctic que recordem els que vam passar per les seves aules. Això permet entendre amb precisió quan existeix possessió i quan no i, per tant, quan escauen els efectes d'aquesta: a títol il·lustratiu, com que el dret de retenció requereix la possessió com a pressupòsit de la seva existència (art. 569-3 CCCat), la persona que duu a terme una reparació d'escassa rellevància en un bé immoble no el podrà retenir en cas d'impagament del preu, perquè no n'és posseïdora, al contrari del que faci una gran rehabilitació (art. 569-3 i 569-4 CCCat). Igualment, el Dr. Del Pozo, tot i la manca de regulació del servidor de la possessió, en fa un estudi profund i conclou que no hi ha cap inconvenient a admetre la licitud i l'autonomia conceptual d'aquesta figura en el marc del dret civil català. En equiparar-se amb la detenció, hauria inclús de poder exercir la tutela sumària de la possessió, que s'estén a les situacions de mera tinença (art. 522-7 CCCat i 250.1.4 de la Llei d'enjudiciament civil [LEC]).

En aquesta part també es tracta amb profunditat el concepte de *possessió* i l'adquisició, conservació i pèrdua d'aquesta institució, ja que l'autor s'endinsa en el debat d'aspectes controvertits i doctrinalment poc analitzats. Un exemple d'això és la possessió de continguts digitals, que implica una desmaterialització del *corpus* possessori, de manera que la possessió s'adquireix amb el control efectiu del contingut. Aquesta qüestió també té rellevància en la determinació del moment en el qual es transmeten

els riscos. En molts casos, això coincideix amb la instal·lació del producte; tanmateix, quan el contingut digital s'ofereix mitjançant un accés en línia, la manca de control fa que el risc no es transfereixi mai al comprador.

La segona part de l'obra se centra en els efectes jurídics de la possessió i proposa una taxonomia consistent en: 1) efectes directes de la possessió, que són intrínsecs o tipificadors; 2) efectes indirectes, que són complementaris; i 3) efectes liquidatoris. Els efectes directes es refereixen als que deriven de la possessió, sense que es necessiti cap requisit ni element addicional, com succeeix en la presumpció de titularitat (art. 522-1.1 CCCat) o en la protecció de la possessió (art. 522-7 CCCat). En segon lloc, els efectes indirectes són els que es donen quan la possessió s'exigeix com a pressupòsit per a l'existència d'altres institucions. Aquest és el cas, per exemple, de la usucapió, de l'adquisició *a non domino* de béns mobles, d'alguns supòsits d'accessió, de l'ocupació i de la troballa. Finalment, quant als efectes liquidatoris, al·ludeixen a la determinació de quin dels posseïdors té dret als fruits de la cosa o a les millores efectuades o bé de qui ha d'assumir les despeses (art. 522-2 i seg. CCCat). Tots aquests efectes són estudiats en profunditat en aquesta segona part.

És oportú destacar, de nou, el tractament que l'autor fa de qüestions d'actualitat a partir de la institució clàssica de la possessió. Així, quant als continguts digitals, destaca la difícil convivència amb la presumpció de titularitat com a efecte de la possessió (art. 522-1 CCCat). La percepció social de la possessió dels béns immaterials és diferent de la dels béns tangibles, fet que explica que, sovint, la sensació de culpabilitat en la descàrrega il·legal de continguts digitals sigui notablement inferior si es compara amb la sostracció d'altres béns. Quant a la tutela sumària de la possessió, es valora la possibilitat de procedir a l'autotutela, reclamada avui dia per alguns sectors socials, o la de reconèixer la legitimació extraordinària de l'ajuntament en l'acció de desnonament dels ocupants sense títol habilitador en substitució del propietari inactiu (Llei 1/2023, que modifica el llibre cinquè CCCat i la Llei 18/2007), quan aquests empitjorin les relacions de veïnatge o la seguretat de l'immoble. Aquesta última possibilitat suposa una nova via per a posar fi als conflictes en el marc de la propietat horitzontal, però probablement comportarà, si hi ha suficient activitat administrativa que ho justifiqui, dificultats referents a la prova de l'alteració de la convivència veïnal. Finalment, en referència a l'adquisició *a non domino* i, en particular, a la de l'adquirent en vendes celebrades a través d'internet, es conclou que el model portuguès, que considera com a part contractual la plataforma que té una influència predominant en la conclusió del contracte, seria un bon model per als legisladors català i espanyol.

En definitiva, la profunditat amb la qual el Dr. Del Pozo tracta tant qüestions contemporànies com aspectes clàssics posa de manifest el rigor i l'amplitud de l'estudi. L'autor s'endinsa en aspectes controvertits proporcionant als lectors els elements d'informació necessaris perquè puguem plantejar-nos qüestions i participar en un debat crític amb els seus arguments. La crítica sòlida de l'ordenament jurídic vigent, juntament amb la claredat expositiva, confereixen a aquesta publicació la condició

d'obra de referència per a qualsevol operador jurídic, tant els que desitgen aprofundir en l'estudi de la possessió com els que cerquen solucions a problemàtiques legals concretes. A més a més, i ateses les múltiples propostes *de lege ferenda* que s'hi inclouen, serà d'interès per al legislador en futures reformes del CCCat o, inclús, en altres ordenaments on es vulgui proporcionar un marc legal coherent amb aquesta institució.

Rosa Maria Garcia Teruel
Professora lectora de dret civil
Universitat de Barcelona